

ФОРМУВАННЯ РУХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

FORMATION OF THE MOTOR COMPETENCE OF PRE-SCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF A PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTION

Стаття присвячена одній з актуальних проблем розвитку дошкільної освіти – формування рухової компетентності дітей дошкільного віку. Визначено, що пріоритетним завданням закладу дошкільної освіти є охорона життя і здоров'я дитини. У процесі аналізу теоретичних засад проблеми формування рухової компетентності дошкільників визначено сутність поняття «рухова компетентність», запропоновано його власне авторське визначення. Зазначено, що формування рухової компетентності відбувається у різних сферах діяльності дошкільника: гри, дозвіллєвій, навчальній, трудовій. Дитина не має втомлюватись, а отримувати задоволення від діяльності в закладі дошкільної освіти. Тільки коли дитина отримує позитивні емоції, вона гармонійно розвивається. В умовах розвитку сучасної дошкільної освіти та актуальності проблеми формування рухової компетентності дітей дошкільного віку визначено, що на сьогодні необхідно застосовувати сучасні форми та методи роботи з дошкільниками. В освітньому процесі в закладі дошкільної освіти необхідно педагогам чітко налагодити зв'язок із батьківською спільнотою, це має велике значення, адже за допомогою батьків у дітей відбувається формування рухової компетентності. Визначено основні напрями роботи педагогів з батьками з метою формування рухової компетентності дошкільників: ознайомлення батьків з правилами організації рухового режиму в закладах дошкільної освіти; інформування щодо рухливих ігор вдома та на прогулянці; ознайомлення батьків з роботою дошкільного навчального із застосуванням засобів природи для організації загартування дитини; залучення батьків до активного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти; виготовлення папок, наповнених інформаційним матеріалом на тематику здорового способу життя; ознайомлення з новинками літератури на тематику безпеки здоров'я; проведення спільних заходів, днів здоров'я, спортивних тижнів; вивчення та поширення кращого досвіду родинного виховання з формування у дітей інтересу до спорту. У статті охарактеризовано сучасні здоров'язберігаючі технології які відіграють важливу роль у формуванні рухової компетентності: елементи художньої гімнастики, психогімнастика (вправи, ігри, пантоміми), фітбол-гімнастика, степ-аеробіка, ігровий стретчинг.

Ключові слова: компетентність, рухова компетентність, розвиток здоров'я, заклад дошкільної освіти, педагогічні умови.

The article is devoted to one of the urgent problems of the development of preschool education – the formation of motor competence of preschool children. It was determined that the priority task of the preschool education institution is to protect the life and health of the child. In the process of analyzing the theoretical foundations of the problem of the formation of motor competence of preschoolers, the essence of the concept of «motor competence» was determined, and its own author's definition was proposed. It is noted that the formation of motor competence takes place in various spheres of activity of a preschooler: play, leisure, study, work. The child should not get tired, but enjoy activities in the preschool education institution. Only when the child receives positive emotions, it develops harmoniously. In the conditions of the development of modern preschool education and the relevance of the problem of the formation of motor competence of preschool children, it is determined that today it is necessary to apply modern forms and methods of working with preschoolers. In the educational process in a preschool institution, teachers need to clearly establish a connection with the parent community, this is of great importance, because with the help of parents, children develop motor competence. The main areas of work of teachers with parents with the aim of forming the motor competence of preschoolers are defined: familiarization of parents with the rules of organization of the movement regime in preschool education institutions; informing about mobile games at home and on a walk; familiarization of parents with the work of preschool education with the use of nature's means to organize the hardening of the child; involvement of parents in the active educational process in the preschool education institution; production of folders filled with informational material on the topic of a healthy lifestyle; familiarization with novelties of literature on the topic of health safety; joint events, health days, sports weeks; study and dissemination of the best experience of family upbringing in the formation of children's interest in sports. The article describes modern health-preserving technologies that play an important role in the formation of motor competence: elements of artistic gymnastics, psychogymnastics (exercises, games, mimes), fitball gymnastics, step aerobics, game stretching.

Key words: competence, motor competence, development, health, pre-school education institution, pedagogical conditions.

УДК 373.2.015.31:796.012.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.2.43>

Кара Є.М.,
музичний керівник,
Дошкільного підрозділу
Запорізької початкової школи «Мрія»
ім. О. М. Поришкі Запорізької міської ради

Постановка проблеми у загальному вигляді.
В умовах сьогодення формування у дітей дошкільного віку рухової компетентності – це не просто питання, а проблема збереження здоров'я майбутнього покоління та нації загалом, адже формування основ здоров'язбереження є елементом означеної компетентності. На сьогодні діти

віддають перевагу малорухливим видам діяльності, особливо вдома, це результат підвищеного інтересу до гаджетів та проведення більшості часу дитини за переглядом мультфільмів та гри в онлайн ігри на телефонах чи комп'ютерах. Іноді батькам навіть зручніше так організувати діяльність дитини звільнивши час для своїх справ.

Саме тому в закладі дошкільної освіти має бути організований освітній процес спрямований на ефективне формування рухової компетентності дітей.

Однією зі сторін розвитку особистості є фізичний розвиток, який конкретним чином пов'язаний зі здоров'ям людини. У ранньому дитинстві формуються здоров'я, загальна витривалість, працездатність, активні життєві активності та інші якості, необхідних всебічного гармонійного розвитку особистості. Цей вік найбільш сприятливий для загартовування організму, оволодіння основними життєвими навичками і здібностями.

До моменту вступу до школи діти повинні опанувати певний запас рухових навичок, які дозволять їм адаптуватися до нових умов і вимог до навчальної діяльності, що допоможе їм успішніше освоїти шкільну програму не тільки на початкових етапах навчання, але і на наступних етапах. Виявити інтерес до самостійного пересування та, зокрема, до будь-яких видів фізичної активності.

Хвора, фізично погано розвинена дитина зазвичай відстає від здорових дітей у навчанні. У нього гірша пам'ять, його увага швидше втомлюється, і тому він не може добре вчитися, а батьки і навіть педагоги нерідко помиляються, вважаючи дитину лінивою. Ця слабкість викликає ще й різні розлади у діяльності організму, веде як до зниження здібностей, й розхитує волю дитини. Правильно організоване фізичне виховання сприяє формуванню хорошої статури, профілактиці захворювань, покращенню діяльності внутрішніх органів та систем дитячого організму. Позитивні емоції, емоційна насиченість занять є основними умовами навчання дітей рухам. Наслідкування породжує емоції, які активізують дитину. З іншого боку, зацікавленість позитивно діє рухову активність дітей. Освоєння рухів добре впливає і розвиток мови дитини. Тому у сучасному закладі дошкільної освіти необхідно формувати рухову компетентність у дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування рухової компетентності є досить складною. Багато науковців зверталось до цього питання та досліджували його з різних точок зору. Такі науковці як О. Івахно, Г. Пониполяк, О. Нижник, Т. Карасева вивчали проблему ознайомлення дітей із соціальним світом, екологічним визначали інтерес дітей до знань валеології, наголошували, що діти в дошкільному дитинстві мають засвоювати знання основ валеології, впливу природи на настрій та здоров'я дитини. Необхідність формування рухової компетентності дошкільників висвітлена у працях вчених О. Богініч, Н. Денисенко, О. Дубогай; О. Крилової, Т. Дмитренко, О. Бикової.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток організму дитини,

її стан здоров'я у перші роки існування впливає на її життя уже у дорослому світі. Завчасне та повноцінне засвоєння дитиною знань цінності життя та здоров'я, правил здорового способу життя сприяє гармонійному розвитку здорової людини на наступні роки.

Розуміння дитиною важливості рухової діяльності є актуальним, адже у сучасному світі є багато чинників які негативно впливають на організм людини. Якщо звернутись до статистики та новин кожного дня, можна зазначити що з кожним роком стан здоров'я дітей погіршується. Це простежується у збільшенні кількості дітей з особливими освітніми потребами, дітей із певними хворобами та порушеннями здоров'я як у закладах дошкільної освіти, так і школі. Тільки невеликий відсоток дітей у дошкільній ланці та початковій школі не мають проблем із здоров'ям. Прикро дивитись і на статистику стану здоров'я випускників середньої школи.

Сучасний світ поринув у стрімкому розвитку комунікаційних технологій, а особливо гаджетів. Саме наявність телефонів, планшетів, інших видів електронних гаджетів простежується падіння рухового навантаження у дитини. Проводячи час за іграми чи перегляді відео у телефонах діти втрачають відчуття часу, пропускають важливі прогулянки на свіжому повітрі, що негативно впливає на їх стан здоров'я.

Отже проблема формування рухової компетентності висвітлюється у працях багатьох науковців. Проте, форми та методи які використовують вихователі в освітній діяльності задля забезпечення гармонійного, всебічного розвитку дошкільника, формуючи у дітей усвідомлення цінності свого життя і здоров'я, бережного ставлення до власного здоров'я, вироблення стереотипів безпечної поведінки у житті, потребують подальшого, поглибленого дослідження.

Мета статті. Обґрунтування необхідності формування рухової компетентності дошкільників, сучасних здоров'язберігаючих технологій, форм та методів організації освітнього процесу в умовах ЗДО.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування і реалізацію нових методологічних засад виховання. Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», державними стандартом дошкільної освіти «Базовим компонентом дошкільної освіти» визначено, що центром виховного впливу має стати дитина, а метою – формування соціально активної, творчої, гуманістично спрямованої особистості. При цьому особливої ваги набуває єдність виховних впливів упродовж всього періоду становлення особистості, починаючи з раннього дитинства. Становлення особистості дитини може ефективно відбуватись, якщо дитина здорова [1].

Пріоритетним завданням закладу дошкільної освіти є охорона життя і здоров'я дитини. Адже у дітей в дошкільному дитинстві закладаються основи здорового способу життя, засвоюються норми безпечної поведінки. Традиційна система дошкільної освіти може негативно впливати на стан психічного і фізичного здоров'я дитини, адже велике перенавантаження заняттями, навчальною діяльністю зумовлює виникнення стресів у малят, негативних емоцій, перевтоми, що може впливати на розвиток хронічних хвороб. З огляду на вище зазначене, визначаємо, що заклад дошкільної освіти в організації освітнього процесу має передбачити потреби сучасних дітей. Так вихователі у плануванні освітньої діяльності враховують потребу дітей в активних рухах, ігровій діяльності, постійної зміни видів діяльності.

Опрацьовуючи вітчизняні та сучасні дослідження щодо проблеми збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку, слід звернути увагу на вагомий науковий внесок з даного питання дослідників Б. Долинського, О. Івахно, О. Ващенко, В. Воронцової, О. Єжової [3].

Вивчаючи давні та сучасні педагогічні дослідження ми визначили своє власне авторське поняття рухової компетентності поведінки дітей дошкільного віку. Отже «рухова компетентність» – це система форм, методів роботи з дошкільниками спрямована на їх фізичний розвиток, формування знань про здоровий спосіб життя та спорт у визначеному режимі дня ЗДО та у повсякденній діяльності. Враховуючи вище зазначене поняття ми розуміємо, що дитина не зможе жити без цих знань та елементарних навичок.

Формування рухової компетентності відбувається у різних сферах діяльності дошкільника: грі, дозвіллевій, навчальній, трудовій. В освітніх програмах розвитку дитини зазначено про компетентності дітей дошкільного віку. Рухова компетентність важлива на рівні з іншими компетентностями.

Так, наприклад, виконуючи фізкультурні вправи, на свіжому повітрі чи у фізкультурній залі в закладі дошкільної освіти дитина буде усвідомлювати навіщо їй це потрібно, навіщо займатись спортом. Дитина має вміти використовувати самостійно фізкультурне обладнання для самостійних вправ. В групі закладу дошкільної освіти мають зберігатись тільки безпечні іграшки для дітей. Ці іграшки за сучасними вимогами до обладнання з ЗДО мають бути виготовлені з безпечних матеріалів, не мати їдкого вираженого запаху, відповідати віку дітей, бути корисними у всебічному розвитку дошкільників.

У ЗДО на сьогоднішній день використовуються програми рекомендовані Міністерством освіти і науки України «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», «стежина», «Дитина», «Я у Світі», «Про себе треба знати, про себе треба

дбати», у яких зазначено необхідність формування рухової компетентності [9].

На думку Т. Овчиннікова визначальним в освітньому процесі що впливає на розвиток організму дитини, зміцнення здоров'я – забезпечення нормування активності дитини під час ігор та занять, прогулянок. Дитина не має втомлюватись, а отримувати задоволення від діяльності в закладі дошкільної освіти. Тільки коли дитина отримує позитивні емоції, вона гармонійно розвивається [6, с. 51].

На сьогодні для забезпечення освітнього процесу в закладі дошкільної освіти необхідно педагогам чітко налагодити зв'язок із батьківською спільнотою. Для нашого дослідження це має велике значення, адже за допомогою батьків у дітей відбувається формування рухової компетентності.

Головною фігурою в організації освітнього процесу в групі виступає вихователь, який виконуючи свої обов'язки має слідкувати за педагогізацією знань батьків, проводити семінари, тренінги, майстер-класи, розповідати про форми та методи організації рухової діяльності у дошкільному дитинстві, та як саме це організувати вдома.

Як вважає Л. Бояр, формування в дитини дошкільного віку свідомої поведінки базується на позитивних прикладах дорослих. Тому педагогам закладу дошкільної освіти необхідно приділити особливу увагу роботі з батьками, переконати їх, що не можна вимагати від дитини виконання будь-якого правила, якщо близькі їй дорослі самі не завжди ними керуються, зробити батьків своїми однодумцями з питань формування знань дошкільнят про здоровий спосіб життя. Основними напрямками роботи педагогів з батьками можуть бути: [8, с. 25].

1) ознайомлення батьків з правилами організації рухового режиму в закладах дошкільної освіти;

2) інформування щодо рухливих ігор вдома та на прогулянці;

3) ознайомлення батьків з роботою дошкільного навчального із застосуванням засобів природи для організації загартування дитини;

4) залучення батьків до активного освітнього процесу в закладі дошкільної освіти;

5) виготовлення папок, наповнених інформаційним матеріалом на тематику здорового способу життя;

6) ознайомлення з новинками літератури на тематику безпеки здоров'я;

7) проведення спільних заходів, днів здоров'я, спортивних тижнів;

8) вивчення та поширення кращого досвіду родинного виховання з формування у дітей інтересу до спорту [2, с. 52-57].

Як зазначає С. Свириденко, дорослим необхідно пам'ятати, що розширення уявлень дошкільнят про небезпечні предмети, явища та

ситуації які можуть зашкодити здоров'ю. Найефективнішим засобом емоційного і морального виховання малюків є театралізована діяльність, і зокрема – гра-драматизація. Саме через сприйняття казкових, театральних діти вчаться аналізувати та оцінювати поведінку інших, а потім і власні вчинки. У них пробуджується почуття співпереживання. Ефективним засобом впливу в даному напрямку є художнє слово. При слуханні загадок, казок, віршованих рядків, оповідань, приказок дитяча пам'ять активізується набагато ефективніше, діти можуть ознайомитися з явищами та ситуаціями, які виходять за межі їхнього власного досвіду [10, с. 129].

На сьогодні покоління батьків інше і нажаль сприйняття інформації батьками також інше і сучасне. Тому педагог має знайти сучасні елементи і шлях комунікації із батьківською спільнотою. У сучасному світі інформації молоді батьки не будуть сприймати чорно-білі, не яскраві повідомлення, іноді у куточку батьків навіть не звертають на них увагу, тому вихователь має передавати батькам інформацію через Фейсбук, Інстаграм, Вайбер, Телеграм. Через такі канали педагог може швидко передати інформацію, встановити контакт із батьками використовуючи відео, повідомлення, смайли тощо. Таким чином батьки завжди на зв'язку з вихователем, швидко та ефективно отримують необхідну інформацію.

Не дивлячись на комунікацію через інтернет-ресурси вихователь має використовувати ефективний метод – бесіду. Тематика бесід у закладі дошкільної освіти з батьками, які спрямовані на формування у дітей здоров'язбережувальної поведінки: «Охорона життя і здоров'я дітей – одна з найважливіших проблем сучасності», «рухливі ігри – запорука здоров'я», «Діти і спорт», «Правила виконання рухливих вправ вдома», «Хто спортом займається – той здоров'я має», «Ефективне загартування» [7].

Не менш важливими є організація дискусій. Орієнтовні теми батьківських дискусій: «Спорт і діти», «Здоров'я і настрій», «Емоції та здоров'я».

Сучасною інтерактивною формою організації комунікації і взаємодії з батьками є усний журнал, може бути запропонований батьківській спільноті у тематиці: «Увага! Палке сонце!», «Спортивні цікавинки», «Дитина та фізкультура» [5, с. 92].

Проведення круглих столів з батьками на тематику організації навчання правил рухової діяльності доцільно проводити кожного місяця або один раз у два місяці. Варто залучати батьків до оформлення можливих живих стінгазет. Інтерактивною формою взаємодії з батьками є організація ярмарок, під час круглих столів можна використати такі вправи як «мікрофон», «коло дискусій» тощо. Головне у вище зазначеній співпраці донести до батьків дітей значення

формування знань про здоровий спосіб життя у дошкільників, переконати батьків у важливості прикладу дорослих, запровадження правил поведінки і норм здорового способу життя, дотримання режиму дня вдома та у повсякденному житті батьків та дітей [4, с. 64-70].

Отже вивчаючи питання співпраці закладу дошкільної освіти та батьків у діяльності покращення показників здоров'я дитини можна зробити висновок, що батьки відіграють важливу роль у цій співпраці, вихователь має підібрати ефективні та сучасні методи організації комунікації з батьками та педагогізації знань батьків.

До сучасних здоров'язберігаючих технологій які відіграють важливу роль у формуванні рухової компетентності належать: елементи художньої гімнастики, психогімнастика (вправи, ігри, пантоміми), фітбол-гімнастика, степ-аеробіка, ігровий стретчинг.

Психогімнастика використовується з дітьми під час занять та у повсякденній діяльності. Психогімнастика також може передбачати заняття (етюди, вправи, ігри з використанням міміки, пантоміми), спрямовані на розвиток і корекцію різних аспектів психіки дитини, її пізнавальну, емоційну, особистісну сфери. Психогімнастика дозволяє коректувати поведінку дитини і знімати емоційну напругу. У ній використовуються корисні ігри для дітей, що дозволяють зняти тривожність, агресію, напругу, вчать саморегуляції і багато чому іншому.

Висновки. Отже, формування рухової компетентності дошкільників є на сьогодні актуальним питанням, оскільки від цього залежить гармонійний, всебічний розвиток дитини дошкільного віку. Вихователі мають використовувати сучасні форми та методи роботи в організації освітнього процесу. Співпрацювати з батьками використовуючи сучасні канали зв'язку задля ефективного формування рухової компетентності дошкільників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>. (дата звернення: 20.02.2024)
2. Волочаєва Л. А. Організація роботи над збереженням здоров'я : метод. рек. *Школа*. Київ: Шк. світ, 2017. № 3. С. 52-57.
3. Воронцова Т. В. Навчання здоровому способу життя на основі життєвих навичок. Київ : Просвіта, 2008. 248 с.
4. Івахно О. П. Використання здоров'яформуючих технологій у сучасному дошкільному навчальному закладі. *Гігієна населених місць*: зб. наук. праць. Київ, 2009. Вип. 53. С. 64-70.
5. Лаврова Л. В. Здоров'я через освіту як один з пріоритетних напрямків. *Матеріали 15 Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю* (м. Суми, 27-28 бер. 2011 р.). Суми : СІППО, 2011. С. 91-94.

6. Овчиннікова Т. С. Організація здоров'я-збережувальної діяльності в дошкільних освітніх установах : монографія. Житомир: Каско, 2016. 208 с.

7. Павлушкіна О. В. Підвищення рівня педагогічної культури батьків щодо формування здорового способу життя дітей дошкільного віку. *Дошкільна освіта*. № 3 (5). 2004. URL : [http://lips.zp.ua/states/250 – 120032.html](http://lips.zp.ua/states/250-120032.html). (дата звернення: 12.01.2024).

8. Порадник для батьків та педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів. Порадник

для батьків та педагогів щодо формування особистої безпеки у дітей / укл. Л. І. Бояр, Т. І. Соломіна. Луцьк : [б. в.], 2009. 45 с.

9. Програми розвитку дошкільників URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> (дата звернення (20.01.24)

10. Свириденко С. О. Активізація пізнавальної діяльності у процесі формування здорового способу життя. *Сучасні технології навчання в початковій освіті* / ред. кол. : З. Сіверс, Е. Белкіна та ін. Київ : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2016. № 5. С. 128-132.